

idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1373200

Derleme Makalesi / Review Article

Sayı Issue 45, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-3, 1703-1730

Yeni Kapitalizmin Mekânsal Örgütlenme Biçimi Olarak Yaratıcı Kentler: Singapur Örneği

Serkan Çelik¹

ORCID: 0000-0002-6012-8298

Öz

Bu çalışmada 20. yüzyılın son çeyreğinde sosyo-ekonomik yapıda meydana gelen dönüşümlerin kentsel mekânda yansımaları incelenmiştir. Yeni kapitalizmin yüksek teknoloji ve bilgi merkezli yeni ilişkileri, küresel çapta sermaye ve finans akışları, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa kentlerinin sanayi üretimini güney ülkelere kaydırması sonucu dünyanın önde gelen kentleri yönetim, denetim, finans ve bankacılık merkezleri haline gelmiştir. Küresel kent veya dünya kenti olarak analiz edilen bu süreçlerin yanında, yeni kapitalizmin kültürel-yaratıcı sektörler aracılığıyla kültürle kurduğu yeni ilişki yaratıcı kent modelini meydana getirmiştir. Yaratıcılık ve inovasyon tarafından şekillendirilen yeni küresel ekonomi, kentsel mekânı yaratıcı bir sosyal çevre ve yaratıcı süreçler inşa etmek üzere yeniden tasarlanmaktadır. Yaratıcı kent tartışmaları bu noktada kentin çok aktörlü, çok katmanlı ve disiplinler arası yöntemlerle inşa edilmesine ve toplumların soft altyapılarının kentte görünür kılınmasına odaklanmaktadır. Bu bağlamda, son yıllarda gelişen Singapur gibi Güney Asya kentleri incelemeye değer örnekler sunmaktadır. Bu çalışmada yeni kapitalizmin kent mekânı ile kurduğu ilişki yaratıcı kentler üzerinden Singapur kent devleti örneğinde değerlendirilmiştir. Singapur İstatistik Kurumu tarafından sağlanan nicel verilerle Singapur'da tam bağımsızlık sonrası yaşanan kentsel dönüşüm ve yaratıcı kentleşme süreci betimleyici bir dille ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, kültürel ekonomi, Singapur, yaratıcı kent, yeni kapitalizm

¹ Arş. Gör, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü,

E-posta: celik.sserkan@gmail.com

idealkent © Kent Araştırmaları Dergisi (*Journal of Urban Studies*)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi *Received Date*: 09.10.2023

Kabul Tarihi *Accepted Date*: 09.09.2024

idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1373200

Derleme Makalesi / Review Article

Sayı Issue 45, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-3, 1703-1730

Creative Cities as a Spatial Organization Form of the New Capitalism: The Case of Singapore

Serkan Celik²

ORCID: 0000-0002-6012-8298

Abstract

This study has discussed the reflections of socio-economic transformations on urban space during the last quarter of the 20th century. The new relationships of high-technology and information-centered new capitalism, global capital and finance flows, and the shift of industrial production from North America and Western Europe to southern countries have transformed the world's leading cities into centers of administration, control, finance, and banking. Alongside the processes analyzed as global cities or world cities, the relationship established by the new capitalism through the cultural-creative sectors with the creative city model also influences the forms of urbanization. The new global economy shaped by creativity and innovation is re-designing urban space to create a creative social environment and construct creative processes. Discussions on the creative city focus on the multi-actor, multi-layered, and interdisciplinary construction of the city and the visibility of societies' soft infrastructures in the city. In this context, developing South Asian cities like Singapore in recent years provide noteworthy examples. In this study, the relationship between the urban space and the new capitalism has been evaluated through the example of the Singaporean city-state using the lens of creative cities. The post-independence urban transformation and creative urbanization process in Singapore have been described in a narrative style using quantitative data provided by the Singapore Department of Statistics.

Keywords: Culture, cultural economy. creative cities, new capitalism, Singapore

² Res. Asst, Afyon Kocatepe University, Science and Literature Faculty, Department of Sociology, E-mail: celik.sserkan@gmail.com

Giriş

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde ekonomi politik, toplumsal ve kültürel hayatta önemli bir değişimin olduğuna dair oldukça fazla gösterge mevcuttur. Çalışma ve üretim koşullarında, tüketici alışkanlıklarında, coğrafi ve jeopolitik kümelenmelerde, devletin yetkilerinde ve uygulamalarında, kentsel yapılanmada ve buna benzer alanlarda radikal değişimlerin olduğu gözlemlenir. Değişimin neden ve nasıl ortaya çıktığı, toplumsal kurumların yapılarında ne gibi dönüşümler yaşandığı, yüzyılın son yıllarını diğer dönem ve değişimlerden ayıran öne çıkan başlıkların ne olduğu ve bu değişimlerin ve dönemin hâkim uygulamalarının en açık ve anlaşılır şekilde toplumsal hayatın hangi öbeklerinde müşahade edildiğini anlamak bu meseleye dair birçok soru işaretini cevaplayacaktır. Yirmi birinci yüzyıla girerken dünya ölçeğinde gerçekleşen bu dönüşümün izlenebileceği alanlardan birisi hiç şüphesiz dönüşen kentlerdir.

1960 sonrası ekonomik, siyasal, teknolojik ve kültürel alanlarda yaşanan geniş ölçekli dönüşüm, kentsel formasyonu birçok açıdan etkilemiştir. Özellikle gelişen bilgi teknolojileri, yeni ekonomik eğilimler ve yeni kültürel ekonomi, kentsel formasyonu kültür ve yaratıcılık ekseninde dönüştürmüştür. Bu dönemde refah yaratımı ve ekonomik gelişme kaynakları bilişsel ve entelektüel süreçlere dayalı bilgi, merak ve yaratıcılık etrafında gerçekleşmektedir. Yaratıcı düşünce en temelde olaylara ve sorunlara özgün bir bakış açısıyla yaklaşma, disiplinler arası çözüm önerileri getirme ve esnek bir örgütlenme ile harekete geçme olarak nitelendirilebilir. Kentsel alanda bu yaratıcılığı görmek için yine modern dönemin fiziksel altyapılara odaklanmış, mühendislik merkezli ve kurumlaşmış, hiyerarşik kentsel planlama modellerinden kurtulup yeni dönemin esnek, disiplinler arası, özgün ve toplumun kültürel ve düşünsel *soft*³ altyapılarını önceleyen kent tasarlama yöntemlerine değinmek gerekmektedir. Yaratıcılık merkezinde inşa edilen kentler öncelikle top-

³ Metin içerisinde kullanılan *soft altyapılar* ifadesi ile kentlerde ulaşım, iletişim, konut, iş yeri, eğlence merkezleri gibi kaba (hard) altyapıların aksine kentlerde *kültür odaklı* yapılanma ve planlama girişimleri kast edilmektedir.

lumların duygusal, düşünsel, bilişsel, bireysel ve kültürel altyapılarına ve birikimlerine dokunan ve bu yapıları kentte çok daha görünür hale getiren kent örnekleridir.

Bu çalışma tüm dünyada 1960 yılı sonrası gerçekleşen ekonomi politik, toplumsal ve kentsel dönüşümleri incelemekte ve bu süreci Singapur örneği üzerinden değerlendirmektedir. Özellikle 21.yüzyıl kent politikalarını anlamak ve kayda değer bir 21.yüzyıl kent projeksiyonu çizmek için mevcut ekonomik eğilimleri analiz etmek ve bu eğilimlerin kentle kurduğu ilişkilere eğilmek önem taşımaktadır. Bu çalışmada 21.yüzyıl kentlerinin temel dinamikleri ve bu dönemin önemli bir kent modeli olarak yaratıcı kentler incelenmekte ve yaratıcı kent modeli Singapur kenti üzerinden değerlendirilmektedir.

Yeni Kapitalizmin Formu ve Kentleşme

Kapitalizmin ekonomik tarihi teknoloji, önde gelen sektörler, istihdam ilişkileri, rekabet biçimleri gibi belirli bileşenler üzerinden tanımlanabilir. Aynı şekilde her bir evre ayrıca kentsel gelişmenin özel bir biçimi ile yakından ilişkilidir (Scott, 2006). 19.yüzyıl kentinin büyümesi ve 19.yüzyılda nüfusun büyük çoğunluğunun kentlerde yoğunlaşması büyük ölçüde ekonomik evrimin; yani buhar ve makinenin üretime egemen hale geldiği sosyo-ekonomik örgütlenmenin sonucu olmuştur (Weber, 1965). 20.yüzyıl sonunda gelişen yeni bilgi teknolojilerine geçiş, daha esnek emek sürecinin ve çalışma örgütlenmesinin adem-i merkeziyetçi yapısı, eski üretim temelinin ortadan kalkması, yeni bilgisayar temelli ve esnek üretim modeli yeni kapitalizmin temel bileşenleridir. Buna ilaveten, vasıflı, erkek ve kol gücüyle çalışan işçilerin azalması ve hizmet sektörü ve beyaz yakalı çalışanların sayısında ve işgücünün kadınlaşmasındaki artış, yeni uluslararası iş bölümü ve ulus devlet kontrolünden gittikçe bağımsızlaşan çok uluslu şirketler tarafından domine edilen bir ekonomi, iletişim alanında yapılan devrimlerle bağlantılı olarak yeni finansal piyasaların küreselleşmesi gibi kritik dönüşümler yeni kapitalizmi karakterize eden temel niteliklerdir (Hall, 1988). Urry ve Lash'e (1994) göre ise, yeni ekonomik yapıda, kültür ekonomik süreçlere daha fazla entegre olmakta ve aynı şekilde kültür de ekonomik ilişkiler tarafından daha fazla şekillendirilmektedir. Özellikle sembolik alanlar üzerinden kültürün üretim ve tüketim sürecine

dâhil olması, birçok ülke ve kentin ekonomik ve kentsel alandaki başarılarını kültür endüstrilerine bağımlı hale getirmiştir. Yaratıcı ekonomi, kültürel ekonomi, yaratıcı endüstriler, kültürel endüstriler ve yaratıcı-kültürel endüstriler gibi kavramlarla da tanımlanan bu yeni ekonomi, temel olarak *ekonominin kültürleşmesi* sürecine işaret etmektedir (Pratt & Jeffcutt, 2009). Scott ise günümüz kültür-ekonomi ilişkisini *bilişsel-kültürel ekonomi* kavramı ile açıklamakta ve çağdaş ekonomik faaliyetlerin hiç olmadığı kadar zihinsel ve duygusal insan değerlerine bağımlı olduğunu ve ekonomik başarının belirlenmesinde kültür endüstrilerinin daha fazla rolünün olduğunu ileri sürmektedir (2008; 1997).

Yeni kapitalizmi karakterize eden biçimler, genel itibariyle, Apadurai'ın (1990) çağdaş kültürel ekonomiyi betimlerken ifade ettiği gibi '*yeni ekonomi en iyi karmaşık, üst üste binen ve geçmişten kopuşlar getiren bir düzen*' ile anlaşılabilir. Aynı şekilde, bugünün küresel ağlardan meydana gelen dünyasında kentler çok boyutlu, çok katmanlı ve çok faktörlü; karmaşık ve eş zamanlı olarak birçok farklı toplumsal ilişki biçiminin üst üste bindiği, örtüştüğü alanlardır. 21.yüzyılda kentler, bu karmaşık ve üst üste binen yapıların aynı toplumsal mekânda karşılaşmasıyla kendilerini yeniden inşa etmişlerdir. 21.yüzyıl kentleri, ekonomi, sanayi ve kültürün iç içe geçtiği mekanlar olarak öne çıkmaktadır.

Diğer taraftan, küresel ölçekte gelişen kentlerin yeni formu, 21.yüzyıl kentlerinin temel karakterini yansıtan *kentsel yoğunlaşma ve dağılmanın* bir sonucudur. Yeni ekonominin kentlerle kurduğu ilişki en genel anlamda işlevlerin ve görevlerin küresel ölçekte dağılması ve aynı zamanda yoğunlaşmasıdır. Tüm dünyada bir taraftan üretim ve yönetim işlerinin bölgeler arasında katı bir dağılımı ve yayılması gözlenirken, diğer taraftan da yeni ekonomi yığılma eğilimi taşır ve genellikle birçok farklı sektör ve iş kolu belirli bölgelerde bir araya gelir (Scott, 2006). Sassen'in (1991) üzerinde durduğu küresel kentler, dağılma ve yoğunlaşmanın yeni biçimleri aracılığıyla post-endüstriyel üretimin yeni alanları olarak temayüz etmektedir. Yeni kapitalizm ile kentsel yapıda dönüşen bir diğer önemli nokta ise kent yayılması ve yoğunlaşmasının merkezden çepere doğru olan yönünün tersine çevrilip, çeperden merkeze yönelmesidir. Florida'ya göre, "kümelenmenin inovasyon için ana yönlendirici olduğu bir çağda banliyö yayılması, ekonomik büyüme

üzerinde bir engel haline gelmiştir.” Banliyöler bir dönem, kapitalizmin gelişmesinin coğrafi ve kentsel olarak en önemli göstergesi ve ucuz ekonomik büyümenin ana motoru iken, günümüz yeni kapitalizmi ile birlikte kent merkezlerinde yoğunlaşma ve banliyölerden uzaklaşma artmaya başlamıştır. Bilgi yoğunluklu ve yüksek teknoloji şirketleri artık ekonomik faaliyetleri için çeperlere açılmaya gerek duymamakta; bilakis şehir merkezlerinde konumlanmaktadır (Florida, 2017). Bunun sonucunda kentsel yayılma ve yığılmanın geçen yüzyılda terk edilmiş, yoksul ve göçmenlere bırakılmış kent merkezi (Burgess, 2018) şehre yeniden dönüş hareketi ile birlikte yeni ekonominin önde gelen aktörleri tarafından dönüştürülmeye başlanmıştır. Yeni kapitalist ekonomi ile birlikte şehre yeniden dönüş hareketi varlıklı sınıflar, Florida’nın ifadesiyle *yaratıcı sınıflar* tarafından yönlendirilmiş ve özellikle yüksek teknoloji ve bilgi merkezli işlerde çalışan profesyoneller kent merkezlerinde iş merkezlerine kolay erişim amacıyla kümelenmeye başlamıştır. Bu durum profesyonel bilgi ekonomisi çalışanlarının diğer eğitim, sağlık, eğlence gibi ihtiyaçlarını karşılamak için birçok iş alanının kent merkezlerinde yoğunlaşmasına ve kentlerin hızla yeniden inşa sürecine girmesine neden olmuştur (Florida, 2017). Özellikle sanayi kapitalizmi döneminde önde gelen Avrupa ve Amerika şehirlerinde çok sayıda fabrika, atölye ve konut boşa çıkmış ve sanatçı, mimar, iş adamları, film yapımcıları gibi birçok yaratıcı grup tarafından bir *soylulaştırmaya* tabi tutulmuştur. 1960 ve 70’li yıllarda özellikle sanatçılar eski sanayi yapılarının çatı katlarına taşınmaya başlamıştır. Sharon Zukin’in (1989) ifadesiyle, 1970’li yıllar ile birlikte eski fabrika ve depoların sanatsal zevkler ve konut amacıyla dönüştürülmesi orta ve üst sınıftan birçok varlıklı kesimin bu mekânlara yönelmesine neden olmuş ve “çatı katında yaşam (loft living)” olarak adlandırılan bir “burjuva şıklığı” ortaya çıkmıştır. Kentsel formun bu yeni biçiminde, kültürel alana verilen ağırlık, yaratıcı kent kavramının ortaya çıkmasına ve kültürün, kentsel formu yeniden yapılandırmasına neden olmuştur.

Yaratıcı Kent Kavramının Gelişimi

Öncesinde birçok kuram ve araştırmadan söz etmek mümkün olsa da yaratıcı kent kavramının ivme kazanması 1990’lı yıllarla bir-

likte Charles Landry öncülüğünde organize olmuş 1991 yılında yayınlanmış Comedia Report olarak bilinen bir çalışmanın, Glasgow kentinin Avrupa'nın Kültür Başkenti olarak ilan edilmesi ve bu sayede yaratıcı kentin özellikle sanat, tasarım ve yeni medya olmak üzere yaşamın tüm alanlarında bir yenilik merkezi olarak resmedilmesi ile başlamıştır. Bu yıllarla birlikte yaratıcılık kelimesi ekonomi, kentsel planlama ve yüksek teknoloji gibi alanlarda sıkça kullanılmaya başlasa da bu kelimeyi yalnızca medya ve sanat alanları ile kısıtlamaya doğru bir eğilim söz konusu idi (Scott, 2014). 1990'lı yılların ortalarına doğru Charles Landry ve Franco Bianchini (1995) tarafından ortaya atılan *yaratıcı kent* fikri ile bu kavramın işaret ettiği alan genişletilmiştir. Bu çalışma ile Landry ve Bianchini kentlerin başarı kaydedebilmeleri için geçmişteki maddi olanakları iyileştirme çabalarından ziyade, toplumların somut olarak görünmeyen, insan ilişkilerini düzenleyen ve öznel bakış açılarını öne çıkaran bir kent dokusu yaratmaları gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca Landry'nin kendi çalışmaları (2000; 2006; 2008) bu düşünceleri ve yaratıcı kent kavramını daha da açmış ve kent yazınında yeni bir tartışma başlatmıştır. Landry'in çalışma zamanlarına denk düşen ve literatürde önemli bir tartışmanın başlamasına neden olan Peter Hall'ın *Cities in Civilization* (1998) adlı eseri tarihteki birçok kenti ele alarak insan etkileşimi, farklılık, sosyal çevre (milieu) gibi kavramların ekonomik ve kentsel yaratıcılığın temeli olduğunu dile getirmiştir. Bunlara ilaveten, Andy Pratt (2008); Scott Lash ve John Urry (1994) ve özellikle coğrafyacı Allen Scott (2008; 2012) gibi isimler de kentlerin kültür, ekonomi gibi alanlarda hayata geçirmesi gereken *yaratıcılık* nosyonu üzerinde durmuşlardır.

1990'ların sonlarına kadar yaratıcılık ve yaratıcı kent kavramları az sayıda akademisyen ve düşünürün çalışmalarıyla sınırlı kalsa da 2002 yılı bu kavramlar için büyük bir dönüm noktasını temsil etmektedir (Scott, 2014). Yeni bin yılın başında Richard Florida tarafından kaleme alınan *The Rise of the Creative Class* (2002) isimli çalışma kentsel gelişmede bir güç olarak yaratıcılık üzerinde geniş bir tartışmanın fitilini ateşlemiş ve *yaratıcı sınıf* olarak isimlendirdiği yeni sosyal sınıfın kent ile kurduğu ilişkiyi gündeme taşımıştır. Florida'nın çalışmaları yaratıcı sınıf, yaratıcılık ve yaratıcı kent meseleleri merkezinde kentsel başarı yakalamak adına çeşitli önermeler ortaya atmış ve daha sonraki yıllarda yayınladığı *Cities and the Creative*

Class (2005) isimli eseriyle bu gündemi daha da yoğunlaştırmıştır. Yaratıcı kent kavramı, özellikle Florida'nın çalışmaları ile birlikte, *yaratıcı ekonomi* ve *yaratıcı sınıf* ile doğrudan ilişkili hale gelmiştir. Buna göre yaratıcı sınıf, yaratıcı ekonomi içerisinde işlevleri 'anlamlı yeni formlar üretmek' olan yepyeni sınıftır. Mevcut dinamik küresel ekonomide bir kentin başarılı olabilmesi için ise bu küresel sınıfı kendisine çekebilmesi, onların yeteneklerini kullanabilmesi bir zorunluluktur (Florida, 2002; 2005).

Kültürün, kent tasarımına etkisi ve kentlerin yeni paradigma etrafında yenileştirildiğini ele alan ve bu dönüşümü analiz eden ilk çalışmalardan biri Jonathan Raban tarafından kaleme alınan *Soft City* (1974) kitabıdır. Raban kenti, hesapçı bir rasyonaliteyle şekillenmiş, kitlesel üretim ve tüketimlere dönük, otomatize olmuş bir yer olarak algılamının dışında, esas olarak göstergelerin ve imgelelerin üretilip sergilendiği ve aynı zamanda farklılıkların topladığı, çeşitli üslupların bütünleştiği bir 'üslupların pazaryeri' olarak resmediyordu. Başka bir ifadeyle, kentlere bundan böyle asıl kimliğini ağır sanayi üretiminin değil sembolik alanların verdiğini dile getirmekteydi. Bunun yanında John Hannigan'ın *Fantasy City* (1998) ve Terry Clark'ın *The City as an Entertainment Machine* (2004) adlı çalışmaları son yıllarda klasik 'konum ve maliyet' faktörlerine odaklanmış kentsel gelişim teorilerinden uzaklaşıp kültür, sanat ve eğlence gibi soft faktörlerin kentsel yenilenme süreçlerinde belirleyici faktörler olduğunu gündeme taşımışlardır. Bu çalışmaların da işaret ettiği gibi, kültürel ve yaratıcı ekonomi kentsel tasarım ve planlama bakımından ön sıralara geçmekte ve kenti tanımlamaktadır.

Yaratıcı alanlar kültürel ekonominin iş alanlarına yönelik sürekli bir temas hali ve yeni muhtelif yenilikçi fikirler için ortamlar sunmaktadır. Aynı zamanda bu iş alanlarında çalışanlar için önemli bir ilişki ağı (network) kaynağı yaratmaktadırlar. Birçok çalışmanın da gösterdiği gibi (örneğin; Edquist, 1997; Lundvall ve Johnson, 1994; Russo, 1985) bu tür yaratıcı alanlar çoğunlukla yeni fikirlerin, hislerin, bakış açılarının değiş tokuş edilmesini hızlandırmaktadır. Aynı zamanda bu yaratıcı alanlar ve kültürel ekonomi sektörlerinin bu alanlarda yığılmasının sebeplerinden biri de o bölgede biriken okul, üniversite, araştırma kuruluşları, tasarım merkezleri gibi altyapılardır (Scott, 2006). Graeme Evans (2001)'in "kent rönesansı" olarak nitelendirdiği bu gelişmeler, günümüz yaratıcı kentleri ile kültürel

ekonomi ve diğer kültürel faaliyetler arasındaki ilişkiyi tespit etmek açısından oldukça anlamlıdır. Evans'a göre, kültürün sembolik ve politik ekonomisi her zaman olduğundan daha fazla birbiri içre geçmiştir. Yeni kapitalizm kültür ve sanatı sembolik ürünler üzerinden büyük piyasa nişleri ve iş alanları olarak görmektedir. Teknoloji odaklı ev merkezli eğlenceler ve boş zaman aktiviteleri, yirmi-dört saatlik kentler ve gece süresince çalışma, çalışmanın toplumsal olarak parçalanması ve çalışma saatlerinin azalması gibi nedenler bir şekilde kentleri kültürel ve sanatsal endişeler etrafında planlama arayışına itmiştir. İmgelerin, medyanın ve kültürel ürünlerin küreselleşmesinden dolayı, belki de buna rağmen, yirminci yüzyılın sonuna doğru paradoksal bir biçimde kültürel faaliyetler için yeni ve gelişmiş alanların ortaya çıkmasında bir rönesans yaşanmaktadır. Sanattan medyaya, tiyatrodan müze ve galerilere, eğlence merkezlerinden kamusal toplanma alanlarına (agora) festivallerden kültürel alanlara kültür endüstrisinin gerektirdiği kültür atölyeleri, zanaat faaliyetleri gibi birçok kültürel sembol tüm dünyadan kentlerde yer bulabilmektedir. Evans'a göre, bu 'rönesans' faaliyetinin temel amacı kentleri yeni imgelere kavuşturmak ve *kültürel başkentler* olarak yeni bir nitelik kazandırmaktır (Evans, 2001).

Bir Yaratıcı Kent Örneği Olarak Singapur

Singapur, resmi adıyla Singapur Cumhuriyeti, 'aslanların kenti' anlamına gelen adını bir 13.yüzyıl efsanesinden alan ve Güneydoğu Asya'da konumlanan bir ada ülkesi ve şehir devletidir⁴. Dünyanın en yoğun nüfuslu ikinci ülkesi olan Singapur 5,7 milyon nüfusu ile oldukça kozmopolit bir demografik yapıya sahiptir. 2020 verilerine göre, Singapur'da en baskın etnik grup %74.3'lük oranla Çin kö-

⁴ Şehir devleti veya site devlet, sadece bir şehir ve ona bağlı bölgelerden oluşan bağımsız devletlere verilen isimdir. Tarih boyunca Antik Yunan şehir devletleri, İpek Yolu üzerinde Semerkant ve Buhara ve Floransa ve Venedik gibi İtalyan şehir devletleri önemli medeniyet merkezleri olmuştur. Bu şehir devletleri arasında önemli toplumsal farklılıklar olsa da ekonomik ve politik olarak benzerlik göstermektedirler. Günümüzde büyük bir devlete bağlı olan Hong Kong ve Makao (Çin); Ceuta ve Melilla (İspanya) şehir devletlerinin yanı sıra Singapur, Monako ve Vatikan tamamen bağımsız şehir devletlerindedir. Şehir devletlerinin geleneksel dönemden modern döneme kadar geçirdiği dönüşümler ve önemli şehir devletleri için bkz. Geoffrey Parker, Sovereign City, The City-State Through History, 2004, London, Reaktion Books.

kenli vatandaşlardır; daha sonra %13.5 ile Malaylar, %9.0 ile Hintliler ve %3.2 ile diğer bazı ülke vatandaşları gelmektedir.⁵ Buna bağlı olarak ülkede resmi dil olarak İngilizce, Malayca, Çince ve Tamilce kullanılmaktadır. İngilizce ekonomi, politika ve gündelik yaşamın ortak dili iken İngilizce ve Çin-Malay etkisi ile gelişmiş 'Singlish' adında kreole (kıрма dil) bir dil de bulunmaktadır. 2020 verilerine göre, ülkede yaşayan vatandaşların %48.3'ü evlerinde İngilizce konuşmaktadır. Ülkede, %29.9 Mandarin dili, %8.7 Çincenin diğer lehçeleri, %9.2 Malayca, %2.5 Tamilce ve %1.4 oranında diğer diller konuşulmaktadır.⁶

Singapur sahip olduğu coğrafi konumu sayesinde modern öncesi dönemde Srivajayan İmparatorluğu, Malakka Krallığı, Johor ve Riau Krallığı gibi bölgenin önde gelen krallıklarının egemenliği altında kalmıştır. Singapur'un modern tarihi ise 1819 yılında İngiliz Sir Thomas Raffles tarafından yürütülen kolonileştirme süreci ile başlamıştır. İngiliz egemenliği döneminde Singapur, Doğu Hindistan Şirketi'nin kontrolü altında bölgenin en önemli limanı haline gelmiştir. Singapur, İkinci Dünya Savaşı sırasında birkaç yıllık Japon işgali dışında 1965 bağımsızlığına kadar İngiliz kolonisidir. Ülkede yapılan 1959 seçimlerinde, Singapur modernleşmesinin öncül ismi Lee Kwan Yew'in lideri olduğu Halk Hareketi Partisi (People's Action Party) mecliste çoğunluğu kazanarak hem ülkede anti-kolonialist, antikomünist ve reformist bir politika başlatmış hem bağımsızlık mücadelesinin fitilini ateşlemiştir (Abshire, 2011). Kwan Yew liderliğinde yeni yönetimin, karşılaşılan sorunlara karşı ilk adımı ekonomiyi deniz ticareti dışında sanayileşme merkezli olarak yeniden örgütlemek ve Malay Federasyonu'na (Malezya) katılmak olmuştur. 1963 yılında Kwan Yew bir taraftan İngilizlerden bağımsızlığını duyururken diğer taraftan da Malaylarla askeri, siyasi ve ekonomik bir iş birliğine imza atmıştır. Ancak çeşitli politik çıkarlar, ideolojik ayrılıklar ve sosyo-ekonomik dengesizlikler yüzünden bu birleşme başarısız olmuş ve Ağustos 1965'te Singapur Malezya'dan ayrılmış ve tamamen bağımsızlığını ilan etmiştir Tam bağımsızlık Singapur'u kendi iç dinamiklerine dönmeye ve liman ticareti ve kıt

⁵ Singapore Department of Statistics, Census of Population, 2020.

⁶ Singapore Department of Statistics, Census of Population, Literacy and Home Language, 2020.

doğal kaynakları dışında bir ekonomi politikası geliştirmeye itmiştir (Hiroshi ve Hatoshi, 1999). Tam bağımsızlık adeta ülkeyi ‘tek başına hayatta kalmaya’ zorlamıştır. Bu ‘hayatta kalma’ retoriği Kwen Yew liderliğindeki hükümete, ülkenin önde gelenleri ve halk tarafından sınırsız destek sağlamış ve zorunlu adımlar kısa zamanda atılmıştır (Huat, 2011). Singapur’un küresel kırılmalara açık bir ülkeden dünyanın en başarılı ekonomileri ve en müreffeh ülkelerinden biri haline gelmesi ve Asya Kaplanları (Hong Kong, Güney Kore ve Tayvan ile birlikte) olarak bilinen dört ülke arasına dâhil olması Singapur’un hem ekonomik hem de kentsel yenilenme tecrübesi açısından oldukça önemlidir.

Singapur’un postkolonyal dönemde gelişmesine dair bir başka önemli husus ise neredeyse tüm kalkınma, gelişme ve yenilenme alanlarının devlet eliyle (state-led) veya devlet ortaklı yürütülmesidir. Singapur kentleşme sürecinin ana aktörü modernleşmeci ve müdahaleci devlettir. Bu durum, devletin denetleyici ve baskılayıcı bir role sahip olduğu anlamına gelmemekte; aksine, devletin birçok teşebbüsün ateşleyicisi, destekçisi, baş aktörü ve sürükleyicisi olduğuna işaret etmektedir. Bell ve de-Shalit’in ifadesiyle, Singapur bağımsızlıktan beri sürdürdüğü tek parti iktidarından dolayı liberal bir demokrasi sayılmasa da “toplumu benliğin önüne geçiren” komüniteryanizmi öncelediği için özel bir başarı da kaydetmiştir (2011).

Singapur’da yaşanan yapısal dönüşümler iki farklı veri setinden kolayca fark edilebilir. İlk olarak, 2010 yılından 2020 yılına kadar ülkede açılan iş yerlerinin, başka bir deyişle tüzel kişiliklerin, hangi sektörler ve alanlarda yoğunlaştığını incelemek yararlı olacaktır. 1960 yılından sonra Singapur, ağırlıklı olarak ithal ikameci sanayileşme yöntemiyle hızlıca Avrupa ve Amerika menşeli markaların imalat tesislerini ülkesine taşımış ve bu sayede kayda değer bir ekonomik sıçrama yakalamıştı. 1990’ların sonundan başlayarak Singapur, finans ağırlıklı uluslararası sermayeyi ülkesine çekerek yeni kapitalizmin talepleri doğrultusunda yeni bir evreye girdi. Buna bağlı olarak Singapur’da, 2010 yılından bu yana en fazla tüzel kişilik profesyonel hizmetler alanında resmiyet kazanmıştır. 2013 yılından beri yılda ortalama 10 bin iş yeri küresel piyasalar, yüksek teknoloji ve bilgi ekonomisinin talep ettiği profesyonel hizmetler alanında ülkede hizmet vermeye başlamıştır. Profesyonel hizmetlerin ardından

yine yeni küresel ekonominin en önemli sektörlerinden finans ve sigortacılık hizmetleri yılda ortalama 5 bin kuruluş ve işletme ile Singapur'da faaliyetlerine başlamıştır. Bu son on yılda, sanat ve eğlence gibi sektörlerde hizmet vermeye başlayan işletmeler yılda ortalama 3 bin gibi yüksek bir oranla Singapur ekonomik işleyişine dâhil olmuştur. Bunun yanında fabrika ve imalat işlerinde hizmet veren işletmeler yine yılda ortalama 2 bin iş yeri ile hizmete başlamıştır.

Bu geçişi görebileceğimiz bir diğer veri grubu da ülkede istihdam oranlarında yaşanan sektörel değişimlerdir. Ülkenin istihdam oranları gerek ekonominin ağırlık merkezi konumundaki sektörlerin dönüşümü gerekse yüksek teknolojinin gelişimi sonucu hızla değişmektedir. Singapur Çalışma Bakanlığı'nın verilerine göre, 1970 yılında 701 bin olan toplam iş gücü sayısı 2020 itibarıyla 3 milyon 713 bine ulaşmıştır. Yine 2020 verilerine göre toplam iş gücü içerisinde istihdam edilmeyen toplam nüfus %3.8 olarak tespit edilmiştir. Bu oran 2011 yılından 2019 yılına kadar %3'ün altında seyretmiştir. Dolayısıyla, ülkede işsizlik oranı çok düşüktür. Ülkede vatandaş olarak veya daimi meskûn olarak kalan çalışanların %68.1'i 2020 yılı verilerine göre istihdam edilmektedir. 1990 yılından 2020'ye kadar özellikle kadın istihdamı %48.8'den %61.2'ye yükselmiştir. Singapur için asıl önemli olan ise, toplam istihdam oranları içerisinde 2011 yılında %70.6 olan hizmet sektörü istihdam oranı 2020 yılında %75.6'ya yükselmiştir. İmalat sektöründe ise, beklendiği gibi, 2011 yılında istihdam oranı %16.3 iken 2020 yılında %12.5'e gerilemiştir.⁷ Bu dönüşümler sayesinde Singapur, Florida'nın finans, medya, eğlence yüksek teknoloji gibi yenilikçi ve katma değeri yüksek endüstriler üzerine kurulan şehirler olarak tanımladığı süper star şehirler endeksinde New York, Londra, Tokyo, Hong Kong ve Paris'in ardından 17 puan ile 6.sırada yer almayı başarmıştır (Florida, 2017).

Singapur: Yaratıcı Kent

Yaratıcı kentler daha çok UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı dolayısıyla biliniyor olabilir. UNESCO, 2004 yılında sürdürülebilir bir

⁷ Administrative Records and Labour Force Survey, Manpower Research & Statistics Department, MOM, 2011-2020.

kentsel gelişme için yaratıcılığı stratejik bir faktör olarak benimseyen kentler arasında iş birliğini geliştirmek amacıyla bu kentler ağını meydana getirmiştir. Şu anda 246 kenti bünyesinde barındıran UNESCO yaratıcı kent listesi hem küresel hem yerel hem de uluslararası kademelerde yaratıcılık ve kültürel endüstrileri kentsel gelişmeye dâhil eden ve küresel iş birliğine hazır kentlerden oluşmaktadır. Zanaatkârlık ve halk sanatları, medya sanatları, film, tasarım, gastronomi ve edebiyat ve müzik dallarında yedi farklı başlıkta yaratıcılık etkinliklerini kategorize eden UNESCO, kentlerin yaratıcılık ve inovasyon alanları geliştirmesini, kültürel etkinlik ve hizmetlerin yaratımı, üretimi, dağıtımı ve dağılımını güçlendirmesini ve kültürel hayata katılımı artırmayı hedeflemektedir. Türkiye’den de gastronomi alanında Afyonkarahisar, Hatay ve Gaziantep, tasarım alanında İstanbul, zanaatkarlık ve halk sanatlarında Kütahya ve müzik alanında Kırşehir ilimiz yaratıcı kentler ağında yer almaktadır.⁸ Singapur kenti de tasarım kategorisinde UNESCO’nun bu listesinde yer almaktadır.

Singapur yaratıcı kent süreci birçok bakımdan Avrupa kentlerinden ayrılmaktadır. Örneğin, Singapur’un kökleşmiş bir sanayileşme tecrübesi yoktur; dolayısıyla modern sanayi kent tipini çağrıştıran bir modelden bahsedilemez. Modern dönemde de uzun süre bir koloni ülkesi olarak yönetilmesi Singapur’un kentleşme macerasını neredeyse 1965 dolaylarında başlatmamıza izin vermektedir. Yüzyıllar boyunca bir transit ticaret merkezi veya bir antrepo olarak işleyen kent, ancak bağımsızlık sonrası kendi başına bir ‘merkez’ olarak değerlendirilir. Singapur’un köklü bir kent tarihinden yoksun oluşu, kente yaratıcı kent inşa sürecinde büyük avantajlar sağlamıştır. Modern kentlerin katı, bürokratik, hiyerarşik ve tek katmanlı-tek aktörlü⁹ kent modelinin Singapur’da olmayışı hem kentleşme

⁸ UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı hakkında detaylı bilgi ve kentler listesi UNESCO’nun resmi sitesinden alınmıştır. <https://en.unesco.org/creative-cities/content/about-us>

⁹ 19.yüzyılda yaşanan sanayileşme eğilimleriyle birlikte modern kentler, fabrikaların ve atölyelerin temerküz ettiği, sanayi üretiminin kentlerin temel fonksiyonunu belirlediği, toplumsal tabakalaşmanın da bu yönde şekillendiği ve en önemlisi diğer kentsel aktörlerin dışta bırakıldığı sanayi kentlerine dönüşmüştür. Burgess (2018)’in kent analizi bunu yansıtmaktadır. Diğer bir deyişle, sanayi kentleri yalnızca sanayinin güdümüne girmiş ve diğer kentsel formlar baskı altına alınmıştır. Yaratıcı kent modelinde ise kentin kültür, sanat gibi diğer bileşenleri de görünürlüğüne artırmış ve kenti daha fazla aktörün güdümünde yeniden yapılandırmıştır.

tecrübesini diğerlerinden ayırmakta hem de yaratıcı kent sürecini kolaylaştırmaktadır (Kawasaki, 2010).

Yaratıcı düşüncenin kentsel form üzerindeki etkilerine geçmeden önce, Singapur halkının genel itibarıyla kültür ve sanat ile kurduğu ilişkiye değinmek gerekmektedir. Singapur'da 5.7 milyon nüfusun, 2020 verilerine göre, %97,1'i okuma yazma bilmektedir. Okula başlama yaşı kadın ve erkeklerde ortalama olarak 11,3 olup 25 yaş üstü toplam nüfusun %25,5'i lise öncesi eğitim, %16,3'ü lise eğitimi ve %33'ü üniversite eğitimi almıştır. Ülkede toplam gösterilen biletli sanatsal performans sayısı 2019 yılında 3040; görsel sanat sergileri 2016'dan 2019'a kadar dört yılda sırasıyla 1114, 1077, 873, 934 sayısına ulaşmıştır. Singapur'da 2020 yılında sinema salonu sayısı 274'e ulaşmış ve bu salonlara 2018 yılında 19600, 2019 yılında 18500 kişi katılmıştır. 2020'de küresel salgın tedbirlerinden dolayı bu sayı 4700'e kadar gerilemiştir. Bunun yanında, Singapur kütüphanelerinde toplam fiziksel koleksiyon sayısı 2008 yılından bugüne kadar 5-10 milyon aralığında seyretmiş ve son üç yılda yaklaşık 8 milyon adet koleksiyon kütüphanelerde yer almıştır. Bu koleksiyonları kütüphanelerden ödünç alma sayısı ise 2008'den bu yana yıllık ortalama 30 milyon olarak kaydedilmiştir. Ayrıca Singapur'da halkın en çok yaptığı spor aktiviteleri jimnastik salonlarını ve yüzme havuzlarını kullanmaktır. 2019 yılında yaklaşık 3 milyon kişi jimnastik salonlarına giderken yaklaşık 6.5 milyon kişi yüzme havuzlarını kullanmıştır. Ancak bu sayılar yine salgından dolayı 2020 yılında sert düşüşler yaşamıştır.¹⁰

Singapur'un kentsel anlamda yaratıcı düşünce yoluyla gelişimi için delil gösterilebilecek ilk veri 2008 yılında kurulan Yaşanabilir Kentler Merkezi tarafından Singapur'un eşsiz başarısının altında yatan dinamikleri ortaya çıkarmak üzere yapılan araştırmadır. 230 bakan, bürokrat, kent plancısı veya mimar ile yapılan görüşmeler sonucunda Singapur başarısının altında üç temel faktörün yattığı sonucuna varılmıştır: Küresel sermaye ve yatırımları çekmek için rekabetçi bir ekonomi; doğal kaynaklar, su ve arazi bakımından fakir olan kentin hayatta kalabilmesi için sürdürülebilir bir çevre ve kentte yaşayanlar için ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik olarak kaliteli bir yaşam sunma. Bu bulgular neticesinde, tam da yaratıcı

¹⁰ Singapore Department of Statistics, Society, Culture and Recreation, 2020.

bir kentin yapması gereken, beş temel ilkenin Singapur tarafından gerçekleştirildiği saptanmıştır. Bunlar; uzun vadeli düşün, verimli bir şekilde mücadele et, esnek bir şekilde inşa et, etkili bir şekilde tatbik et ve sistematik bir şekilde yenilik yap (Chye ve Guo, 2017).

Önceki dönemlerde de büyük ölçüde yaratıcı düşünceden beslenen Singapur'da 1990'lı yıllar ile birlikte kültür, sanat ve yaratıcılık kavramları belirleyici olmuştur. Kültür ve sanatın kentsel yenilenme için kullanılabileceği 1989 yılında Singapur'un ikinci başbakan yardımcısı Ong Teng Cheong liderliğinde 1989'da hazırlanan Kültür ve Sanat Danışma Meclisi Raporu ile gündeme gelmiştir. Raporu göre, kültür ve sanat politikaları Singapurluların kişisel gelişimlerini zenginleştirecek, toplumsal aidiyeti güçlendirecek, hayat kalitesini artıracak ve bir arada yaşam kabiliyetini güçlendirecektir. Böylece Singapur kentleşme tarihine kültür, sanat ve diğer soyut değerler yine devlet eliyle dâhil edilmiştir. Bunun sonucu olarak, bağımsızlık sonrası 'küresel kent' hedeflerine odaklanan hükümet, 1990'lı yıllar ile birlikte 'sanat için küresel kent (global city for the arts)' olma hedeflerine yönelmiştir. Bu yeni hedef, bir taraftan kentin küresel ölçekte tüm turistler, yönetici, girişimci, profesyonel ve yaratıcı sınıflar için bir çekim merkezi ve aynı zamanda bir 'yetenek hub' olma ve bu sayede küresel ekonomide gelişme gösterme aracı olarak görülürken, diğer taraftan da yerel kültürel imgelerin zenginleştirilerek sosyo-kültürel hedeflerin gerçekleştirilmesinde bir araç olmuştur. Buna ek olarak, kentin sanat ve kültür aracılığıyla yeniden imgenlenmeye ve yeniden bir marka haline getirilmeye ihtiyacı vardır (Yeoh, 2005). Singapur'un bu yaklaşımı 1989 yılında Başbakan Goh Ghok Tong'un Kültür ve Sanat Danışma Meclisi Raporu'na verdiği yanıtta kendisini açığa çıkarır: 'Ekonomik ve kültürel gelişimde Singapur'un kültür ve sanatına daha yoğun dikkat verebileceğimiz bir evreye ulaştık. Kültür ve sanat bir ulusun canlılığına katkı sunar ve yaşam kalitesini artırır.' (Landry, 2006). Buradan hareketle, Singapur bu yıllardan itibaren kentin ve ulusun 'soft' değerlerine daha fazla yoğunlaşmış ve ikinci bölümde ele aldığımız yaratıcı kent ilkelerini benimsemeye başlamıştır. Bunun yanında, yeni ekonomide güçlü bir küresel merkez olan ve hinterlandını tüm dünya olarak belirleyen bir kent devleti için bu dönemde tarihsel, kültürel ve yerel değerlere vurguyu artırmak bir gerilim olarak okunabilir. Singapur'un 'küresel olanı yakala' ve 'yereli koru' politikası

aynı zamanda kentin kentsel gelişmede bir zorluğu olarak düşünülebilir. Ancak bu eğilim, mevcut küresel kültürel ekonomiden bağımsız olarak okunmamalı ve Singapur'un son yıllarda tüm gelişmiş kentlerin barındırdığı eğilimleri edinmesi olarak değerlendirilmelidir. Zaten Singapur bu yerel-küresel dengesini kurabildiği için başarılı bir kent sayılmaktadır (Chang, 2000).

Singapur'da yerleşme süreçleri 1980'li yıllar ile birlikte hız kazanmıştır. Bu yıllarda kent, bir 'dünya kenti' statüsüne ulaşmak için kültür, sanat ve eğlence alanlarını geliştirmeye doğru bir çeşitlenme başlatmıştır (Yeoh, 2005). 1978 yılında Kültürel İlişkiler Dairesi kurulmuş ve 1980 ekonomik durgunluk döneminde kültürel ve sanatsal altyapıya olan ihtiyaç hükümet tarafından öne alınmıştır. 1988 yılında Kültür ve Sanat Danışma Meclisi ve Bilgi ve Sanat Bakanlığı kurulmuş ve ilerleyen yıllarda bu kurullar tarafından sırasıyla Ulusal Sanat Meclisi ve Ulusal Miras Kurulu gibi kuruluşlar ülkede sanat ve kültür faaliyetlerinin gelişimi ve yaygınlaşması üzerine çalışmalar yapmıştır. Buna ek olarak, Singapur Milli Eğitim Bakanlığı da eğitim sisteminde sanat ve kültür eğitimleri üzerine planlamalar yapmış ve hem altyapı çalışmaları hem de yetenekleri geliştirme yolunda yeni eğitim politikaları belirlenmiştir. Burada iki temel amaç güdülmüştür: ilk olarak Singapur'un Melborn ve Hong Kong gibi bölge merkezleriyle yerel sanat ve kültür bakımından eş güdüm sağlaması ve ikinci olarak Londra ve New York gibi kültürel başkentlerle yarışabilir küresel bir konuma erişilmesi (Chang ve Lee, 2003).

Bu anlamda Singapur, kentin değerini artırma amacıyla kültür ve özellikle tüm halkın yaratıcılık yetisini kazanması üzerinde durmaya başlamıştır. Landry'e göre, Singapur'un dünya çapında yaratıcı bir cazibe merkezi olarak 'soft' altyapıları inşa etme serüveni 1989'dan beri en önemli başarıları sayılan Singapur Sanat Müzesi (1996), Asya Medeniyetleri Müzesi (1997), Singapur Film Kurulu (1998) ve çok amaçlı gösteri ve sanat merkezi olan Esplanade (2002) gibi yapıları inşa etmesiyle başlamaktadır. Esplanade, Theatres on the Bay, Downtown Core'da Singapur Nehri'nin ağzının yakınında yer alan bir gösteri sanatları merkezidir. Yakındaki Esplanade Parkı'nın adını taşıyan tesis, yaklaşık 1.600 kişilik bir konser salonundan ve sahne sanatları için yaklaşık 2.000 kişilik bir tiyatrodan oluş-

maktadır. Özellikle Esplanade, kentin ilk gösteri sanatları kütüphanesi ve sanat merkezli alışveriş merkezi gibi hizmetleriyle 'kent rönesansı müjdecisi' olarak düşünülmektedir. (Landry, 2006).

Singapur: Rönesans Kenti Projesi

Singapur'un sanat ve kültür ile kurduğu ilişkinin iki yönü vardır. Birincisi, kenti küresel bir merkez yapmak ve ikincisi bölgesel veya yerel merkez haline getirmek. 1999 yılında Singapur Kent Rönesansı Projesi kentin, kültürel altyapısını geliştirmek üzere bir mega plan olarak başlatılmıştır. 2003 yılında başlatılan Media21 planı ise ülkenin uluslararası medya, kaliteli içerik üretimi ve dijital medya geliştirme merkezi olarak öne çıkması amacıyla hayata geçirilmiştir (Kong, 2012). Bu projeler Singapur'u tüm dünyada bir 'kültürel merkez' olarak öne çıkarma atılımlarıdır. Landry'e göre Singapur'un rönesans kenti olma tecrübesi, basitçe Avrupa örneğini tekrar etmek yerine; daha ziyade yaratıcılık, yenilikçilik, çok aktörlü ve çok disiplinli öğrenme ve sosyo-ekonomik ve kültürel hareketlilikleri kapsayan bir ruha işaret etmektedir. Gerek sanatta gerek teknolojiye veya eğitimde olsun, kentleşmenin yeni evresi yenilikçilik ve yaratıcılık merkezinde yükselmektedir (2006).

Singapur'u sanat, kültür ve soft altyapılar çerçevesinde tasarlama teşebbüslerinin ilki olarak Esplanade¹¹ anılmaktadır. Kültürel ve sanatsal faaliyetlerin ilk büyük merkezi olarak Esplanade, Tiyatro Hareketi sanat direktörü Ekachai Uekrongtham tarafından bir 'köşe taşı' olarak değerlendirilmektedir. Ona göre, Singapur kentinin uygun sanat ve kültür merkezlerine ihtiyacı vardır; Esplanade gibi fiziksel binaların inşasından sonra orada kültürü geliştirecek soyut altyapılar da gelişecektir. Bununla birlikte, Esplanade ülkede, yukarıda bahsedilen, hardware-heartware tartışmasını gündeme taşımış ve Uekrongtham gibi bazıları bunun bir çekirdek teşkil edeceğini, sanatın kişisel yönlerinin daha sonra gelişeceğini savunurken, kimileri de hükümetin kültür ve sanat faaliyetlerine yalnızca fiziksel ve ekonomist bir perspektiften yaklaştığını, insani ve kişisel tarafını ih-

¹¹ Esplanade, Singapur'un en meşhur ve en ikonik sanat merkezlerinden biridir ve kentin yaşadığı kültürel sıçramanın en önemli ve en erken örneğidir. Ayrıca sahip olduğu küresel ün, mimari, teknik ve eşsiz görünümüyle Singapur'un kent manzarasını belirleyen en önemli unsurdur.

mal ettiği gerekçesiyle eleştirmektedir. Bu tartışma ve eleştiriler Singapur'un diğer yaratıcı kültürel faaliyetleri için de geçerliliğini korumaktadır (Chang ve Lee, 2003).

Kent rönesansı bağlamında bir diğer önemli gelişme ise sanatsal ve kültürel faaliyetlerin toplumsallaştırılması ve ulusal, bölgesel ve uluslararası devasa kültür organizasyonlarının ülkede yapılmaya başlanmasıdır. Burada temel amaç kültürel ve sanatsal faaliyetlerin herkes için erişilebilir hale gelmesidir. Ulusal Sanat Kurulu (National Arts Council) 'Artreach' programı aracılığıyla birçok faaliyet gerçekleştirmektedir. Örneğin Concert-in-the-Park serileri ve öğle araları çalışanlar için düzenlenen Sing Singapore gibi organizasyonlar adada gerçekleştirilen ulusal faaliyetlerdendir. Esplanade kültür merkezi her yıl yüzlerce ücretsiz kültür-sanat faaliyetleri yapmaktadır. Singapur Sanat Festivali ve Singapur Film Festivali yanında, onlarca Çin, Malay ve Hint kültür-sanat faaliyeti her yıl düzenli olarak düzenlenmektedir. 2010 yılında kurulan The Arts and Culture Strategic Review 2025 yılına kadar kentte kültürel faaliyet geliştirmeden sorumlu tutulmuştur (Kong, 2012, s. 289). Bununla birlikte, Chang'a (2000) göre, Singapurlular arasında bu tip faaliyetlere farkındalık oranı henüz düşük düzeylerde seyretmektedir.

Kültürel Ekonomi ve Singapur

Yirminci yüzyılın sonuna doğru genel olarak Asya Pasifik bölgesinde özel olarak ise Singapur'da ekonomik gelişmenin ana eğilimleri ilk olarak kırdan ziyade kentsel ekonomik faaliyetlere evrilmesi; ikinci olarak ekonomide yüksek teknoloji ve bilgi merkezli hizmet sektörlerinin artması ve üçüncü olarak yaratıcı sektörlerin bu faaliyetler içerisindeki oranının artırması olarak tespit edilmektedir (Yusuf ve Nabeshima, 2005). Yaratıcı sektörlerin ekonomideki payını artırması, bir kentin, küresel ekonomi içerisindeki rekabet kabiliyetini geliştirmek için sanat, kültür, teknoloji ve ekonomiyi bir araya getirmesi anlamına gelmektedir. Yaratıcı endüstriler temelde üç ana sektörde yoğunlaşır: kültür-sanat, medya ve tasarım. Kültür-sanat alanı sahne sanatları, görsel sanatlar, edebiyat, fotoğrafçılık, el işleri, kütüphaneler, müzeler, galeriler, arşivler, festivaller gibi faaliyetleri kapsarken, medya radyo, televizyon yayıncılığı, dijital medya, film ve müzik gibi sektörleri içine almaktadır. Tasarım sektörleri ise rek-

lamcılık, mimarlık, yazılım, grafik, moda ve çevre peyzajı gibi alanları kapsamaktadır. Singapur hükümeti tüm bu sektörlerin milli gelirde 2004 yılında %4 olan payını 2012 yılına kadar %6'ya yükseltmek için hedefler koymuştur. 1995'ten 2005 yılına kadar bu endüstriler kentte yıllık %8'lik oranlarla büyümüştür. 2009 yılında yaratıcı-kültürel endüstrilerde 115.000 iş kolu oluşmuş ve toplam istihdamın %3,9'u bu sektörlerde çalışır hale gelmiştir (Kong, 2012).

Kentte yaratıcı bir 'sosyal çevre (milieu)' inşa etmek bu stratejilerin temel hedefidir. Kültürel ekonomi Singapur'da bu anlamda bir değer yaratım aracı olarak kullanılmakta ve 'yaratıcı sınıfı' kente çekmeye çalışmaktadır. Bu amaçla kentte var olan birçok emtia satıcılar ve tasarımcılar için çalışma ve yaşam alanları olarak stüdyo ofislere dönüştürülmüştür. Workloft@Chip Bee ve Workloft@Wessex gibi projeler bunun önemli örneklerindedir. Bunun yanında, Mount Sophia'da bulunan, eski bir okul binasından kültür ve sanat faaliyetleri alanına dönüştürülen sanat merkezi kurulmuştur. Yaratıcı sınıf için hem iş hem konut alanı sunabilen bu alanlardan Soho@Central ise baştan inşa edilmiştir. 2008'de inşa edilen Mediapolis ise kentin medya merkezi ve yaratıcı sınıfların yoğunlaştığı alan olarak bilinmektedir¹² (Kong, 2012).

Landry'e göre One-North gibi devasa projeler yaratıcı kent modeli açısından önemlidir. Bir milyar dolarlık bir yatırımla Bilim, Teknoloji ve Araştırma Kurumu tarafından inşa edilen 200 hektarlık bir alana yayılan bu proje 'hard ve soft' altyapıların başarılı bir şekilde bir araya getirildiği ve Singapur kenti için özgül değeri olan ender bir projedir. One-North bölgesinin iki temel noktası mevcuttur: Biopolis ve Fusionopolis/Media Merkezi. Elektronikten tıbbi mühendislikten biyoteknolojiye kadar birçok alanda binlerce kişiye hem iş hem yaşam alanı sunmaktadır. Bunun yanında, yeşil alanları, olgun ağaçları ve dolambaçlı yolları, ofis binaları, kültür ve konferans merkezleri ve eğlence alanları ile bu proje yaşamak ve çalışmak için çok özel ve yaratıcı bir yer sunmaktadır. Bu tür alanlar Singapur'da yaratıcı-kültürel ekonomilerin kuluçkalandığı en önemli mekânlardır (Landry, 2006).

¹² Bu tür projeler Singapur'da medya, teknoloji, kültür ve ekonomi alanlarını birleştirme ve yetenekli öğrencileri yetiştirme amacıyla planlanan projelerdir.

Sonuç

Singapur kenti, geçirdiği dönüşümler, yeniden yapılanmalar ve aynı zamanda izlediği yöntemler ve kabullendiği stratejiler dolayısıyla 21.yüzyıl kentini sembolize etmektedir. Geleneksel dönemde Güney Asya’da bir transit ticaret merkezi ve antrepo olarak işleyen kent, modern kolonyal dönemde Thomas Raffles tarafından yapılan hamlelerle hem dünya ticaretinin hem de İngiliz devletinin elinde tuttuğu ticaret ağının önemli bir kolonyal merkezi olmuştur. Ancak Singapur kenti için geleneksel dönem ve sömürge dönemi tam bağımsızlığını kazanana kadar bir “pre-Singapur” olarak düşünülebilir. Singapur’un siyasal, ekonomik ve kentsel tarihini, klasik bir dikotomi kurmak gibi görünse de 1965 yılında sıfırlayabiliriz. Kent, bu tarihte dünya önünde bir İngiliz sömürgesi olarak üstlendiği “edilgen” rolü terk etmiş ve dünya siyaset, ekonomi ve kültür sahnesinde bir “aktör” olmaya başlamıştır. Böyle bir tarihsel tasnif ve mübalağaya meyleden dil, bir “Singapur efsanesi” yaratabilir ancak bu dili daha dengeli kullanarak bu kent özelinde en azından diğer sosyal bilimcilere istinaden bir “mucizeden” bahsedebiliriz.

Çağdaş kenti önemli faktörlerden biri kentlerin kültür ile kurduğu yeni ilişkidir. 19.yüzyıl ve 20.yüzyıl sonlarına doğru kentsel mekân bir bakıma kültürel, sanatsal ve geleneksel olanı kentsel hiyerarşide ikincil konuma itmişti. Ancak 21.yüzyıla doğru kültürel ve sanatsal faaliyet ve merkezleri sembolize eden mekânsal figürler kentin merkezi alanlarına yerleşmeye başlamıştır. Yaratıcı kent kavramı en başta “soft altyapılar” olarak nitelendirilen toplumsal özelliklerin kentte daha görünür kılınması gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Başka bir ifadeyle, yaratıcı kentler, kentlerin tek boyutlu –genellikle ekonomik ve işlevsel- olarak tasarlanmasına ve buna indirgenmesine karşı çıkarak kentlerin çok boyutlu, çok aktörlü ve çok disiplinli bir yöntemle yeniden “inşa edilmesine” yoğunlaşmaktadır. Burada kentsel mekânı ve kentsel manzarayı belirleyen aktörlerin yalnızca ekonomik aktörler veya siyaset olamayacağına ancak kentte yaşayan tüm grupları sürece dâhil edebilecek bir “arabulucu” önderliğinde kentsel faaliyetlerin planlanması ve idare edilmesine güçlü bir vurgu vardır. Aynı zamanda, kentlerin teknokratik, rasyonel, bürokratik ve araçsallaştırılmış olarak “hard altyapılar” etrafında örgütlenmesine karşı çıkmakta ve kentin esnek ve kişisel ola-

bileceğine dikkat çekmektedir. Kentsel gelişmenin kültür, sanat ve entelektüel birikimlerin kentsel süreçlere katılımcı olarak dâhil edilerek başarılabilmesine inanmaktadır. Dolayısıyla yaratıcı kentler 21.yüzyılda teklif ettiği kentsel model bakımından içerisinde bir kopuş barındıran ve aynı zamanda kentsel başarı için yeni bir yol çizen çağdaş bir paradigma teklif etmektedir.

Singapur kenti yeniden kuruluş veya yenilenme aşamalarında küresel bir kent olma stratejisinden sonra, 1990'lı yıllar ile birlikte ikinci aşama olarak yaratıcı kent modelini benimsemiştir. Yaratıcı sektörlerin ekonomideki sektörel dağılımı ve istihdamdaki yerlerinin artışı ve kentin bu yönde yeniden tasarlanmaya başlaması bunun bir işaretidir. Singapur genel itibari ile yaratıcı kent olma sürecinde, küresel sermaye ve yatırımları çekmek için rekabetçi bir ekonomi; doğal kaynaklar, su ve arazi bakımından fakir olan kentin hayatta kalabilmesi için sürdürülebilir bir çevre ve kentte yaşayanlar için ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik olarak kaliteli bir yaşam sunma amaçlarını gütmüştür. Bu dönemden itibaren, kentin sanatsal ve kültürel faaliyetler ile kurduğu ilişki, yaratıcı sektörlerin ekonomik alandaki etkinliğini artırması ile birlikte gelişmiş ve Singapur inşa ettiği "kent rönesansı" sonucu "kültürel bir başkent" haline gelmiştir. Yaratıcı sektörler simgesel ve mekânsal kültürel değerlerin yanında tasarım, mimari, moda, sinema, müzik, resim ve tiyatro gibi üretilebilecek kültürel faaliyetleri de içerdiği için, bir bakıma Singapur bunların üretiminde ve kente yansıtılmasında önemli bir aşama kaydetmiştir.

1990'lı yıllardan itibaren, Singapur hükümeti tüm yaratıcı sektörlerin milli gelirden 2004 yılında %4 olan payını 2012 yılına kadar %6'ya yükseltmek için hedefler koymuştur. 1995'ten 2005 yılına kadar bu endüstriler kentte yıllık %8'lik oranlarla büyümüştür. 2009 yılında yaratıcı-kültürel endüstrilerde 115.000 iş kolu oluşmuş ve toplam istihdamın %3,9'u bu sektörlerde çalışır hale gelmiştir. Bu gelişmeler hem ekonomik hem kentsel tasarım açısından Singapur'un yaratıcı sektörler aracılığıyla yaratıcı bir kent olma sürecine dâhil olduğunu göstermektedir. Yaratıcı kültürel ekonominin sektörleri zaman-mekân maliyetlerini en aza indirmek, karşılıklı bağımlılık, sosyalleşmeye olan ihtiyaç ve piyasa hareketlilikleri gibi çeşitli sebeplerden ötürü büyük ölçüde yığılma eğilimi taşımakta ve belirli bir bölgede veya mekânda bir araya gelen, biriken veya sıkışan yaratıcı-kültürel endüstriler yaratıcı alanlara ihtiyaç duymaktadır.

Extended Abstract

Creative Cities as a Spatial Organization Form of the New Capitalism: The Case of Singapore

Serkan Celik¹³

ORCID: 0000-0002-6012-8298

There are numerous indicators that suggest a significant transformation in economic policy, social, and cultural life in the last quarter of the twentieth century. Throughout its history, capitalism has determined the conditions of production and work through various changes and restructurings and entered a new phase, especially at the end of the twentieth century, with the trend of internationalization/globalization. This new era and form of capitalism are particularly analyzed through certain trends such as developing information technologies, new production relationships, new working conditions, flexible specialization, and cultural economy. In the new economic structure, culture is increasingly integrated into economic processes, and likewise, culture is more shaped by economic relationships. The inclusion of culture in the production and consumption process, especially through symbolic fields, has made the economic and urban successes of many countries and cities dependent on cultural industries. This new economy, also defined by concepts such as creative economy, cultural economy, creative industries, cultural industries, and creative-cultural industries, primarily points to the process of the economization of culture. Each phase of capitalism can also be defined through prominent sectors, employment relationships, and forms of production, and each phase is closely related to a specific form of urban development.

In the last quarter of the twenty-first century, the changing economic political structure transformed urban organizational forms, leading to two prominent trends: urban concentration and dispersion. The relationship that the new economy establishes with cities, in the broadest sense, involves the global dispersion and simultaneous concentration of functions and roles. While there is a rigid distribution and spread of production and management tasks across

¹³ Res. Asst, Afyon Kocatepe University, Science and Literature Faculty, Department of Sociology, E-mail: celik.sserkan@gmail.com

regions worldwide, the new economy also exhibits a tendency for agglomeration, with many different sectors and businesses typically concentrating in specific regions. Urban concentration is reorganized around creativity, both for the transformation of urban areas and the functioning of the economic structure. In this context, especially towards the end of the twentieth century, creativity has increased its influence as an important concept in both the economy and the reorganization of cities. Consequently, new economic trends have begun rapidly transforming urban organizational forms in many parts of the world through creative cities that are closely related to culture, creativity, and the cultural economy.

The concept of the creative city gained momentum in the 1990s with the publication of a work known as the Comedia Report, organized under the leadership of Charles Landry in 1991, and with the declaration of Glasgow as the European Capital of Culture. This depicted the creative city as a center of innovation in all areas of life, especially in arts, design, and new media. The idea of the creative city, introduced in the mid-1990s, suggested that instead of striving to improve past material resources, cities should create an urban fabric that emphasizes the intangible aspects of society, regulates human relations, and highlights subjective perspectives. Creative spaces continuously interact with the cultural economy's job sectors and provide environments for various innovative ideas. They also create a significant network source for those working in these fields. Such creative spaces often accelerate the exchange of new ideas, feelings, and perspectives. Taking these trends into account, one of the important cities that transformed its economy and urban organizational model around creativity is Singapore.

Singapore is primarily known for its inclusion in the UNESCO Creative Cities Network. UNESCO established this network in 2004 to foster cooperation among cities that adopt creativity as a strategic factor for sustainable urban development. It aims to help cities develop areas of creativity and innovation, strengthen the creation, production, distribution, and dissemination of cultural activities and services, and increase participation in cultural life. The city of Singapore is included in this list in the design category.

In Singapore, where creative thinking has largely been influential in earlier periods, the concepts of culture, arts, and creativity became defining elements in the 1990s. The idea that culture and arts could be used for urban renewal was brought to the forefront by the

1989 Report of the Advisory Council on Culture and the Arts, prepared under the leadership of Ong Teng Cheong, Singapore's second Deputy Prime Minister. According to the report, culture and arts policies would enrich the personal development of Singaporeans, strengthen social belonging, improve the quality of life, and enhance the ability to live together. As a result, the government, which had focused on the 'global city' goals post-independence, turned towards the goal of becoming a 'global city for the arts' in the 1990s. This new goal was seen as a way to make the city a global attraction for tourists, managers, entrepreneurs, professionals, and the creative classes, as well as a 'talent hub,' thereby advancing in the global economy. At the same time, it served as a means to enrich local cultural images and achieve socio-cultural objectives. Additionally, the process of re-imagining and re-branding the city through arts and culture also began.

In conclusion, during the phases of re-establishment or renewal, after adopting the strategy of becoming a global city, Singapore embraced the creative city model as a second phase in the 1990s. This is evidenced by the increase in the sectoral distribution of creative industries within the economy, their growing role in employment, and the city's redesign in this direction. In the process of becoming a creative city, Singapore aimed to foster a competitive economy to attract global capital and investments; ensure a sustainable environment for the survival of the city, which is poor in natural resources, water, and land; and provide a high-quality economic, socio-cultural, and psychological life for its residents. From this period onwards, the relationship the city established with artistic and cultural activities developed alongside the increased economic influence of creative sectors, resulting in Singapore becoming a "cultural capital" through its constructed "urban renaissance." Since creative sectors encompass symbolic and spatial cultural values as well as producible cultural activities such as design, architecture, fashion, cinema, music, painting, and theater, Singapore has made significant progress in their production and reflection in the city.

Kaynakça/References

- Abshire, J.E. (2011). *The History of Singapore*. California: Greenwood.
- Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory, Culture & Society*, 7, 295-310.
- Baum, S. (1999). Social Transformations in the Global City: Singapore. *Urban Studies*, 36 (7), 1095-1117.
- Bell, D., de-Shalit, A. (2011). *The Spirit of Cities, Why the Identity of a City Matters in a Global Age*. New Jersey: Princeton University Press.
- Burgess, E.W. (2018). Şehrin Büyümesi: Araştırmaya Giriş. (Pnar Karababa Kayalığı, Çev). Park, R. E. ve Burgess, E. W (Der.), Şehir, Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler içinde, (ss. 89-106). Ankara: Heretik.
- Chang, T. C. (2000). Renaissance Revisited: Singapore as a Global City for the Arts. *International Journal of Urban and Regional Research*, 24 (4), 818-831.
- Chang, T.C., Lee, W. K. (2003). Renaissance City Singapore: a Study of Art Spaces. *Area*, 35 (2), 128-141.
- Chong, H.K. (2017). Era of Globalization: Singapore's New Urban Economy and the Rise of a World Asian City. Kiang, H.C. (Der). 50 Years of Urban Planning in Singapore içinde. (ss. 273-286). Singapore: World Scientific.
- Chye, K.T., Guo, R. (2017). Making Singapore a Livable and Sustainable City: Our Urban Systems Approach. Kiang, H.C. (Der). 50 Years of Urban Planning in Singapore içinde, (ss. 81-100). Singapore: World Scientific.
- Clark, T.N. (2004). The City as an Entertainment Machine, *Urban Policy*, 9, 1-17.
- Edquist, C. (1997). Systems of Innovation Approaches, Their Emergence and Characteristics. Edquist, C (Der.). *Systems of Innovation: Technologies, Institutions and Organizations* içinde (ss. 1-35). London: Printer.
- Evans, G. (2001). *Cultural Planning: an Urban Renaissance?*. London: Routledge.
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York, NY: Basic Books.
- Florida, R. (2005). *Cities and the Creative Class*. New York, NY: Routledge.
- Florida, R. (2017). *The New Urban Crisis*. New York, NY: Basic Books.
- Giddens, A. (2020) Modernliğin Sonuçları, Çev. Ersin Kuşdil, İstanbul, Ayrıntı.
- Hall, P. (1998). *Cities in Civilization*. New York, NY: Pantheon.
- Hall, S. (1988). Brave New World. *Marxism Today*, October, 24-29.
- Hannigan, J. (1998). *Fantasy City*. London: Routledge.

- Hiroshi, S., Hitoshi, H. (1999). *Japan and Singapore in the World Economy*. London: Routledge.
- Huat, C.B. (2011). Singapore as Model: Planning Innovations, Knowledge Experts”, *Worlding Cities, Asian Experiments and the Art of Being Global*, Ed. Roy, A. ve Ong, A., w.place, s. 29-54.
- Huat, C.B. (2011). Singapore as Model: Planning Innovations, Knowledge Experts. Roy, A. ve Ong, A., (Der). *Worlding Cities, Asian Experiments and the Art of Being Global içinde*, (ss. 29-54). West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Kawasaki, K. (2010). Singapore: A Creative City, Global Cultural Policies and New Cosmopolitanism. *The Annals of Japan Association for Urban Sociology*, 28, 75-89.
- Kawasaki, K. (2013). Singapore as a Creative City in Globalisation: Cultural Policies and New Cosmopolitanism. *Journal of Global Media Studies*, 12, 31-40.
- Kong, L. (2012). Ambitions of a Global City: Arts, Culture and Creative Economy in ‘Post-Crisis’ Singapore. *International Journal of Cultural Policy*, 18 (3), 279-294.
- Landry, C. (2000). *The Creative City, A Toolkit for Urban Innovators*. London: Earthscan.
- Landry, C. (2006). *The Art of City-Making*. London: Earthscan.
- Landry, C. (2008). *The Intercultural City, Planning for Diversity Advantage*. London: Earthscan
- Landry, C., Bianchini, F. (1995). *The Creative City*. London: Demos.
- Lash, S., Urry, J. (1994). *Economies of Signs and Space*. London: Sage.
- Lundvall, B. A., Johnson, B. (1994). The learning economy. *Journal of Industrial Studies*, IV, 23-42.
- Mahbubani, K. (2017). Singapore: The Smartest city on Our Planet. Kiang, H.C. (Der.) 50 Years of Urban Planning in Singapore içinde, (ss. 311-313). Singapore: World Scientific.
- Mumford, L. (2019). *Tarih Boyunca Kent: Kökenleri, Geçirdiği Değişimler ve Geleceği*. (Gürol Koca ve Tamer Tosun, Çev). İstanbul: Ayrıntı. (Orijinal Eserin Yayın Tarihi 1961)
- Parker, G. (2004). *Sovereign City, The City-State Through History*. London: Reaktion Books.
- Pratt, A. C. (2008). Creative Cities: The Cultural Industries and the Creative Class. *Geografiska Annaler Series B-Human Geography*, 90 (2), 107-117.
- Pratt, A.C. (2008). Creative Cities: The Cultural Industries and the Creative Class. *Geografiska Annaler Series B-Human Geography*, 90 (2), 107-117.

- Pratt, A.C., Jeffcutt, P. (2009). Creativity, Innovation and the Cultural Economy: Snake Oil for the Twenty-first Century?. A.C. Pratt., P. Jeffcutt (Der.), *Creativity, Innovation and the Cultural Economy* içinde (ss. 1-19). London: Routledge.
- Raban, J. (1974). *Soft City*. London: Picador Classic.
- Russo, M. (1985). Technical Change and the Industrial District: The Role of Interfirm Relations in the Growth and Transformation of Ceramic Tile Production in Italy. *Research Policy*, 14, 329-343.
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Oxford: Princeton University Press.
- Scott, A. J. (2008). *Social Economy of the Metropolis: Cognitive-Cultural Capitalism and the Global Resurgence of Cities*. New York, NY: Oxford University Press.
- Scott, A. J. (2014). Beyond the Creative City: Cognitive-Cultural Capitalism and the New Urbanism. *Regional Studies*, 48 (4), 565-578.
- Scott, A.J. (2006). Creative Cities: Conceptual Issues and Policy Questions. *Journal of Urban Affairs*, 28 (1), 1-17.
- Scott, A.J. (2008). *Social Economy of the Metropolis: Cognitive-Cultural Capitalism and the Global Resurgence of Cities*. New York, NY: Oxford University Press.
- Scott, A.J. (2012). A World in Emergence, Cities and Regions in the 21st Century. Cheltenham: Edgar.
- Sönmez, A. (2001). Doğu Asya 'Mucizesi' ve Bunalımı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Suner, A. (2018). Hong-Kong-İstanbul: Şehri Şahsileştirmek. İstanbul: Metis.
- Weber, A.F. (1965). *The Growth of Cities in Nineteenth Century: A Study in Statistics*. New York, NY: Cornell University Press.
- Yeoh, B.S. (2005). The Global Cultural City? Self-Imagineering and Politics in the (Multi)Cultural Marketplaces of South-east Asia. *Urban Studies*, 42 (5-6), 945-958.
- Yok, T.P. (2017). Greening Singapore: Past Achievements, Emerging Challenges. Kiang, H.C. (Der.) 50 Years of Urban Planning in Singapore içinde, (ss. 177-195). Singapore: World Scientific.
- Yuen, B. (1996). Creating the Garden City: Singapore Experience. *Urban Studies*, 33 (6), 955-970.
- Yusuf, S., Nabeshima, K. (2005). Creative Industries in East Asia. *Cities*, 22 (2), 109-122.
- Zukin, S. (1989). *Loft Living, Culture and Capital in Urban Change*. New Jersey, Rutgers University Press.

Serkan Çelik

2018 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. 2018 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başladı. 2019 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2021 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisans tezini tamamladıktan sonra aynı yıl Kocatepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doktorasına başladı. Halen doktora öğrencisi olarak akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

He graduated from Marmara University's Faculty of Education, Department of English Language Teaching in 2018. In the same year, he began his master's studies in the Department of Sociology at Istanbul University. In 2019, he started working as a research assistant in the Department of Sociology at Afyon Kocatepe University. After completing his master's thesis in the Department of Sociology at Istanbul University in 2021, he began his Ph.D. studies in the same year at Kocatepe University's Department of Sociology. He continues his academic studies as a Ph.D. student.

E-posta: celik.sserkan@gmail.com